

NÁLEZ MĚDĚNÉ ENEOLITICKÉ SEKERY NA LANŠKROUNSKU

David Vích

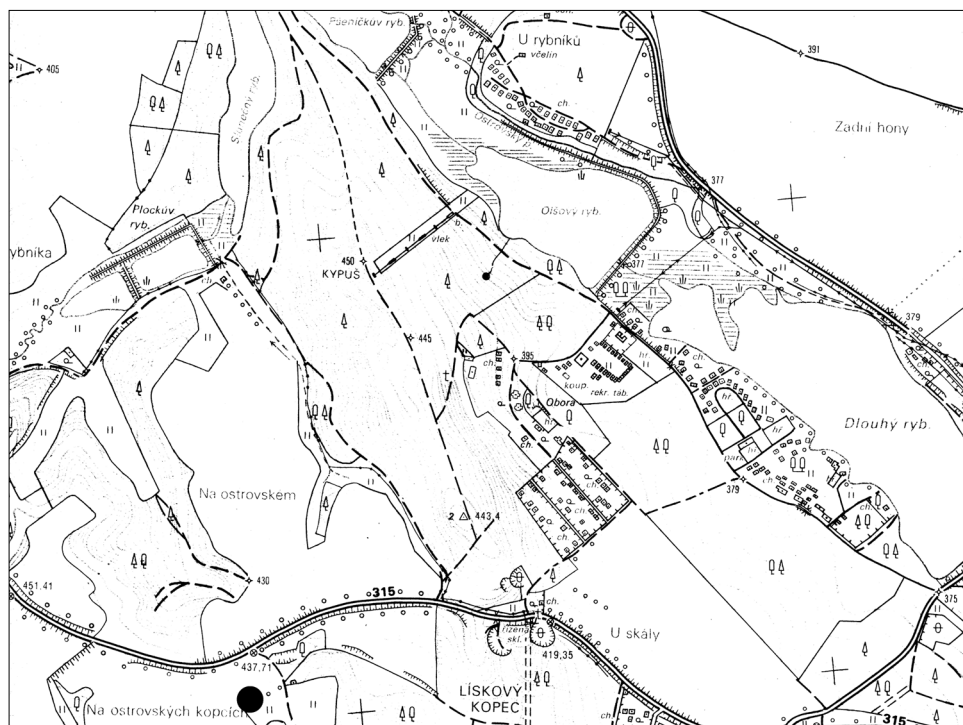
Kovové artefakty pozdní doby kamenné patří k nečetným dokladům hmotné kultury své doby. Každé rozšíření pramenné základny s ověřitelnými nálezovými okolnostmi je proto vítané, byť se jedná o ojedinělý nález.

Dne 27. 9. 2009 byla p. Fratiškem Páclem z Ústí nad Orlicí při hledání recentních předmětů s využitím detektoru kovů (F 70) objevena na Lanškrounsku kovová sekera s hrubým povrchem, následně předaná do Městského muzea v Lanškrouně.

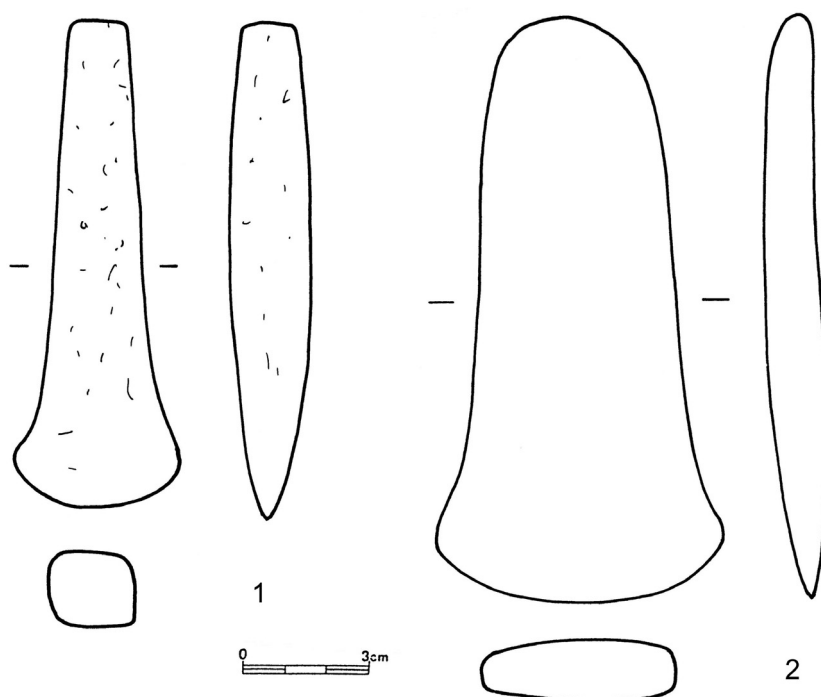
Záhy se o události dozvěděl autor tohoto příspěvku, který po kontaktování nálezce ověřil místo nález. K objevu sekery došlo v severní části k. ú. Rudoltice (obr. 2), na ZM 1 : 10 000, listu 14-32-19 udávají místo nálezu koordináty Z : J (294,25 : 009,30) v mm (po převedení z GPS). Artefakt ležel v hloubce cca 20 cm v červené permské hlíně, mnohem důležitější se však jeví zjištění, že se nacházel v prostoru terasové úpravy svahu nejdříve vrcholně středověkého, ale spíše novověkého stáří. Sekera tak ležela zcela jistě v druhotné poloze v důsledku pohybu zeminy při budování terasových stupňů, aniž by bylo možné říci, k jak velkému posunu předmětu došlo. Vyloučit nelze dokonce ani transport na větší vzdálenost, i když dle situace na povrchu polí se zde permská červená hlína vyskytuje přirozeně, navíc barevné kovy byly vždy vy-

Obr. 1. Poloha nálezu v rámci východních Čech

Obr. 2. Místo nálezu v severní části k. ú. Rudoltice v Čechách

Obr. 3. 1 – Rudoltice v Čechách, sekera nalezená r. 2009; 2 – Lanškrounsko (?), nelokalizovaná sekera ze sbírek Městského muzea v Lanškrouně

hledávány k druhotnému využití, a tak je jejich pohození mnohem méně pravděpodobné, než v případě např. kamenných broušených nástrojů.

V bokorysu mírně asymetrická sekera o délce 114 mm s úzkým tělem se rozšiřuje v břitové partii až na 38 mm, výška činí 18 mm. Délkošířkový index dosahuje hodnoty 3. V podstatě čtvercovitý příčný průřez směrem k ostří přecházející k obdélníkovitému zřetelně ukazuje značné stáří sekery už v rámci eneolitu (*obr. 3:1*). Hrubý, nerovný povrch nesl až do konzervačního zásahu zelenavou patinu.

Sekera se nejvíce blíží první skupině, typu Boljun, nejspíše variantě Szakálhát, pro kterou splňuje charakteristické znaky – asymetrický tvar v podélném řezu a zdvojnásobená šířka týlu menší než šířka obloukovitého ostří (*Dobeš 1989, 40*). Těžiště výskytu těchto seker klade M. Dobeš do starého eneolitu, sekery varianty Szakálhát se vyskytují v depotech s vyspělými sekeromlaty s křížovým ostřím (*Dobeš 1989, Abb. 1, 44*). Případná příslušnost k typu Jordanów na datování nemění prakticky nic.

Z Lanškrounska dosud neznáme žádné spolehlivé eneolitické nálezy, také doklady zemědělského pravěku jsou, vzhledem k absenci kvalitních sprašových půd, vzácné. Několik pravěkých atypických střípků snad z období kultury popelnicových polí pochází z naleziště Damníkovi 1 (prostor mezolitické stanice), s naorávanou výplní objektů bez nálezů keramiky se setkáváme na nalezišti Luková 3, kde pravěké stáří lokality spolehlivě dokládá kamenný třík. Nedatovaný objekt pravděpodobně pravěkého stáří zjistila M. Beková při stavbě supermarketu Lidl přímo na lanškrounském katastru (*Beková 2005*). Častěji se na Lanškrounsku setkáváme s pozdně paleolitickou a mezolitickou štípanou industrií (přehled *Vencl 1996* s novými nálezy autora z okolí Damníkova). Nejbližší eneolitické nálezy byly zjištěny autorem ca 15 km jihovýchodně v k. ú. Staré Město u Moravské Třebové (především zlomek keramiky kultury zvoncovitých pohárů; *Vích 2003, 47*), nejbližší známý nález měděné eneolitické sekery, navíc dosti podobné, pochází z ca 20 km jihozápadním směrem vzdáleného k. ú. Osík poblíž Litomyšle. Také v tomto případě jde o ojedinělý nález (*Vích 2007*), ovšem v regionu prokazatelně osídleném více méně po celý pravěk.

V Městském muzeu v Lanškrouně se nachází několik pravěkých předmětů včetně eneolitických, ovšem bez výjimky postrádajících jakoukoliv lokalizaci. Vedle bronzového hrotu kopí, druhotně opotřebeného eneolitického sekeromlatu, zlomku ploché eneolitické sekery a fragmentu mladoneolitického sekeromlatu zlomeného v provrtu zaujme především plochá měděná (?) sekera se zaobleným týlem a obloukovitým ostřím (př. č. 1277/99) o rozměrech 137 × 66 × 13 mm (*obr. 3:2*), vzhledem k nízkému příčnému průřezu mladší, než sekera z Rudoltic. Ani jeden z pravěkých nálezů z lanškrounského muzea nemůžeme spolehlivě vztáhnout k danému regionu, ovšem vzhledem k novému nálezu z Rudoltic to u žádného, včetně kovové sekery, nemůžeme vyloučit.

I když Lanškrounsko bezesporu představuje z hlediska pravěkého osídlení marginální region s poměrně nepříznivými podmínkami pro osídlení zemědělského pravěku, nelze v budoucnosti vyloučit žádné další překvapení.

PRAMENY A LITERATURA

- Beková, M. 2005: Lanškroun, prodejna LIDL 2004. Nálezová zpráva uložená v Regionálním muzeu ve Vysokém Mýtě.
- Dobeš, M. 1989: Zu den äneolithischen Kupferflachbeilen in Mähren, Böhmen, Polen und in der DDR. In: Das Äneolithikum und die früheste Bronzezeit (C14 3000–2000 b.c.) in Mitteleuropa: kulturelle und chronologische Beziehungen. Acta des XIV Internationalen Symposiums Prag–Liblice 20.–24. 10. 1986. Praehistorica XV–XVI. Praha, 39–48.
- Vencl, S. 1996: Předneolitické osídlení okolí Tatenic, okres Ústí nad Orlicí, Acta Musei Moraviae 81, 79–95.
- Vích, D. 2003: Povrchová prospekce severní části Boskovické brázdy v roce 2002, Zpravodaj muzea v Hradci Králové 29, 30–51.
- Vích, D. 2007: Nález eneolitické měděné sekery na Litomyšlsku, Zpravodaj muzea v Hradci Králové 33, 64–68.

A FIND OF A COPPER AENEOLITHIC AXE IN THE LANŠKROUN REGION

In 2009 a copper axe with a rough surface was found in Rudoltice near Lanškroun thanks to the use of a metal detector, which was subsequently handed over to the Municipal Museum in Lanškroun. The axe belongs to the first group, Boljun type, Szakállhát variant, the characteristic marks of which it meets – the asymmetrical shape in longitudinal section and the double width of its back is smaller than the width of the arc edge. According to the find circumstances, which were subsequently verified by an archaeologist, the axe was situated in a secondary position. It is, however, not possible to judge how distant the original place of deposition was. The Lanškroun region belongs to areas with very low settlement density in the period of agricultural prehistory, which is, without doubt, caused by the absence of quality loess soils. However, the metal, of which the object is made, makes a recent import and discard less likely than in the case of stone axes.

Fig. 1. Place of discovery in the context of East Bohemia

Fig. 2. Place of discovery in the northern part of the cadastral area of Rudoltice v Čechách

Fig. 3. 1 – Rudoltice v Čechách, axe found in 2009;
2 – Lanškroun region (?), axe of unknown origin from the collection of the Municipal Museum in Lanškroun